

SUMATIVNO VREDNOTENJE

Temeljne did. Razsežnosti in značilnosti sumativnega vrednotenja v procesu likovne vzgoje načrtujemo ločeno, oz različnih vidikov. Obravnavamo jih glede na metodične in organizacijske ter vsebinske značilnosti, glede na značilnosti didaktične komunikacije in glede na značilnosti aktivnosti, položaja in odnosov med učenci in učitelji.

Metodične postopke in aktivnosti v fazi vrednotenja pri likovni vzgoji načrtuje učitelj tako, da ob splošnih didaktičnih metodah uporablja tudi specifične likovno-didaktične in likovne metode.

Splošne didaktične metode slonijo bolj na spoznavnih in učnih procesih, specifične pa le-te povezujejo z likovnimi sposobnostmi in likovno ustvarjalnimi dejavniki.

Splošne učen metode: verbalne (razgovor, razlaga, delo z besedilom, risanje in pisanje), vizualna (prikazovanje, delo z avdiovizualnimi sredstvi), praktično manipulativne (demonstriranje, praktično lik izražanje, eksperimentiranje).

Specifične metode: so sistemi načinov dela, ki potekajo pri reševanju določenih nalog, usvajanju znanja, spretnosti in navad z namenom, da bi prišli najhitreje do cilja. Specifične metode izhajajo iz osnovnih karakteristik estetskega fenomena v did procesih. Izločimo štiri osnovne karakteristike estetskega fenomena in eno, ki je vezana na likovno tehniko (specifičnost estetske komunikacije, specifičnost ustvarjalnih procesov, kompleksnost likovnih pojavnosti funkcij in procesov, individualne, subjektivne značilnosti likovnih fenomenov, specifičnost likovnih tehnik).

Metode, ki izhajajo iz specifičnosti estetske komunikacije: metoda estetske komunikacije – metoda estetskega kultiviranja, metoda širjenja in elaboriranja likovne senzibilnosti

Metode, ki izhajajo iz kompleksnosti likovnih pojavnosti, funkcij in procesov: metoda kompleksnosti in prepletanja, metoda izmeničnih vplivov.

Metode, ki izhajajo iz individualnih, subjektivnih značilnosti likovnih fenomenov: metoda osveščanja lastne senzibilnosti, metoda avtonomnih likovnih postopkov.

Metode, ki izhajajo iz specifičnosti ustvarjalnih procesov: metoda transponiranja in alternativ, metoda posrednih stimulansov.

Metode, ki izhajajo iz specifičnosti likovnih tehnik: metoda direktnega učenja likovne tehnike, metoda samostojnega dojetanja in usvajanja likovne tehnike s pomočjo lastne izkušnje.

Oblike dela: pomembni so kontakti in interakcija med učiteljem in učenci – medosebni, interakcijski in interkomunikacijski odnos med udeleženci v tem procesu. Oblike dela so frontalna, individualna, delo v dvojicah, skupinska, skupno delo.

Zaradi dinamike in specifičnosti likovno-ustvarjalnih procesov je glede organizacijskih značilnosti, sumativno vrednotenje težko enoznačno opredeliti in določiti način organizacije. Postaviti pa je mogoče okvirje, znotraj katerih se organizira izvedba te faze didaktične enote in izpostavimo stalnice, ki se jim pri organizaciji ni moč odreči.

Vprašanja, na katera je potrebno odgovoriti, je možno strniti v štiri sklope in to glede na: način prezentacije otroških likovnih del, kvantiteto in kvaliteto prestavljenih otroških likovnih del, čas namenjen likovnemu vrednotenju in način predstavitve kriterijev za likovno vrednotenje. pri postavljanju kriterijev smo mnenja da je potrebno izhajati i potrebe, da je čim širše zajeta celovitost otrokovega likovnega dela in uvrščena v čim manj posameznih kriterijev. S tem so v vsebino vrednotenja zajeti bistveni sloji otroškega likovnega dela, faza vrednotenja pa je učinkovitejša in bolj ekonomična, kar posledično pomeni, da se ne povečuje čas, namenjen tej fazi v procesu likovno-ustvarjalnega dela. sočasno pa se kriteriji približajo učencem, kar jih lahko spodbudi k aktivnemu delovanju in soustvarjanju klime tudi v tej fazi pouka.

Glede na podana izhodišča, zajema osnovna shema kriterijev štiri kriterije, in sicer:

- Kriterij, ki izhaja neposredno iz postavljenega likovnega problema in je del likovne naloge ter osrednji cilj posamezne likovno - ustvarjalne celote, zajema pa likovno področje in postavljeno likovno nalogo
- Kriterij, ki izhaja iz likovne naloge in zajema ostale vidike (ali najpomembnejši vidik) likovnega fenomena in je bolj usmerjen v oblikovno plast likovnega dela
- Kriterij, ki izhaja iz dejavnikov likovne ustvarjalnosti in je terminološko približan razvojni stopnji otrok
- Kriterij, ki izhaja iz poznavanja in ustvarjalne uporabe likovne tehnike, ali kriterij, ki bolj izpostavlja estetski vidik likovnega dela

Pri likovnem vrednotenju mora v didaktični komunikaciji med učiteljem in učenci prevladovati vsebina komunikacije. Odnosi med učiteljem in učenci se med komuniciranjem fleksibilno prilagajajo vsebini le-te. Pri likovnem vrednotenju je vsebina komunikacije povezana s kriteriji vrednotenja in z razstavljenimi otroškimi likovnimi delo. Učitelj in učenci se svobodno in izmenoma dopolnjujejo, njihov položaj pa ostaja v funkciji vsebine komunikacije.

Učitelj spodbuja sodelovanje, dopoljevanje in komentiranje ob primerjavi likovnih del s kriteriji vrednotenja in aktivira učence k lastni predstavitvi in analizi likovnih del glede na te kriterije. Didaktična komunikacija v fazi vrednotenja pri likovni vzgoji poteka tako, da učitelj in učenci sodelujejo, govorijo, poslušajo, pojasnjujejo in primerjajo, argumentirajo, podajajo svoja osebna mnenja in pričakovanja...pri čemer so jim v veliko pomoč jasno postavljeni kriteriji, torej ogrodje vsebine komunikacije katere iniciator in povezovalc je učitelj.

Pri didaktični komunikaciji v fazi vrednotenja aktivira učitelj vse komunikacijske kanale, tako da je sporočilo, ki ga dobijo učenci, čim bolj točno. Učitelj povedano

podkrepi z gestami, mimiko in s povratno informacijo preverja uspešnost sporočanja.

Komuniciramo lahko z besedami (kvaliteta glasu) in telesom (z drži, s kretnjami in z obrazno mimiko). V šoli sta najpogosteje uporabljena vidni in slušni kanal, nekoliko manj kinestetični kanal, pri nekaterih učnih predmetih ali vsebinah pa še vonjalni in okušalni kanal. Pri likovni vzgoji je v fazi vrednotenja smiselno uporabiti tri kanale, saj ob vidnem in slišnem narava predmeta, npr kiparstvo, zahteva tudi kinestetičnega. Učitelj in učenci se gibljejo med razstavljenimi likovnimi deli, jih vzamejo v roko (kiparstvo) ali pokažejo na detajl (slika, risba) ter videno opišejo z besedami in primerjajo s predstavljenimi kriteriji. Učenci počasi prehajajo od emocionalnih reakcij na bolj racionalno analizo likovnih del, kjer so jim v pomoč učitelj in jasno postavljeni kriteriji za vrednotenje.

Osnovno izhodišče za vzpostavitev kvalitetnih medosebnih odnosov pri sumativnem vrednotenju v procesu likovne vzgoje je, da se le-to začne s spodbudo. Učitelj spodbuja učence, jih aktivira in jih pritegne k aktivnemu, ustvarjalnemu delovanju. To aktivnost in kvaliteto medsebojnih odnosov lahko zagotovimo z ustrežno organizacijo sumativnega vrednotenja, ki omogoča fizično bližino udeležencev v tem procesu, delano pa z ustreznimi metodičnimi postopki in primerno komunikacijo.

Igra vlog lahko učence sprosti in jih spodbudi k spontanemu vrednotenju, ki poteka od subjektivnih vtisov do objektivizacije glede na postavljene kriterije. Učitelj daje učencem podporo, jih spodbuja, z njimi sodeluje ter se o likovnih delih, ki so predmet vrednotenja pogovarja enakopravno na nivoju simetričnih komunikacijskih odnosov. Položaje v komunikacijske odnosu določajo poznavanje vsebine komunikacije ter stališča učiteljev in učencev do te vsebine.

Pomembni z vidika pozitivnih odnosov med učiteljem in učenci so jasno opredeljeni kriteriji. S tem je na kvaliteten način podano ogrodje za vsebinski del komunikacije, organizacija izobraževalno-vzgojnega dela pa omogočala neposreden stik med učiteljem, učenci, likovnimi deli in kriteriji za vrednotenje.

LIKOVNI RAZVOJ OTROK

Razvojni procesi:

- Razvoj psihomotorike in obvladovanje tehnik (svinčnik, čopič...)
- Spoznavanje okolja in razvoj znanja o njej
- Razvoj potreb in sposobnosti prikazovanja okolja: simbolizacija, prikaz tistega kar ve, prikaz objektivno videnega

Razvojne stopnje:

H. READ:

1. Stopnja: do 7 let, spoznavanje stvari okoli sebe, svobodni likovni izrazi

2. Stopnja: 7 – 14 let, bolj povezana likovna spoznanja
3. Stopnja: 14 – 20 let: razumevanje likovnih vrednosti

LINQUET:

1. Faza čečkanja (primarni simboli) : do 4 let
2. Faza otroškega realizma (faza sheme – povezani simboli 4-6 let, faza intelektualnega realizma 6 . 11 let)
3. Faza vizualnega ali optičnega realizma 11-14 let

Likovni razvoj otroka je v vseh obdobjih tesno povezan s splošnim razvojem otroka. Likovni razvoj otroka poteka po vsem svetu enako.

DOBA ČEČKANJA (2-3)

Značilna je hitra razvojna rast in dominacija kreativno-emoncionalne sfere. Otrok opazi, da pušča risalo sled, roko vodi spontano (tega mu ne prepovedujemo). Črte pomenijo življenjski ritem, otrok manifestira razsežnost svojega telesa. Otrok začne vleči vodoravnice in navpičnice – to pomeni, da ima prirojen občutek za stabilnost in ravnotežje. Otroku je prirojen občutek za ritem – lomljena črta. Klobčiči, vodoravnice, navpičnice, cik – cak so temeljna doživetja v otroški risbi te dobe. Čačke ne pomenijo ničesar (otroka ne sprašujemo kaj pomeni). Pozneje otrok čačke tudi poimenuje : to je mama. Slednjič jim daje vedno isti pomen. To pomeni, da počasi prehaja v predmetno upodabljanje. S črtami in ploskvami otrok zarisuje življenjski ritem, izpolnjuje format v smislu stabilnosti in ravnotežja.

DOBA GLAVONOŽCEV (3 - 4 leta)

V krožno, eliptično, štirioglobo obliko vstavi oči, nos, usta, doda roke, noge – nastane glavonožec. Krožna oblika pomeni vse telo (znotraj in zunaj). Glavonožci lebdi v zraku, šele pozneje jih otrok postavi na vodoravno črto ali na rob lista. Risba glavonožca je vedno enaka, ne glede na to ali otrok riše sebe ali mamo, očeta...otrok skuša zapolniti prostor- like organizira v format in jih na različne načine postavlja v prostor.

FAZA IZRAŽANJA S PRIMARNIMI SIMBOLI (1 – 3)

Igra kot oblika opazovanja in izražanja. V prvem letu: risanje iz lakta, zglobov se ne giblje, svinčnik se redko dvigne s papirja, uživanje v aktivnosti. Točka, vertikala, horizontala, diagonala, krog, križ... risanje je rezultat postopnega razvoja senzomotoričnih sposobnosti in potrebe po gibanju, akciji. Aktivnost otrok je potrebno opazovati. V drugem letu je večja pozornost sledem na papirju, različni prijemi risala. Pri treh letih imenuje primarne simbole, drži papir, krog označuje predmet, kar ni oponašanje temveč izum, vibriranje označuje gib, zgoščene linije pa maso. Gibanje – krožne in vibrirajoče linije. Kvadrat je splošni simbol (ne učimo ga kako ga nariše).

Človek – glavonožec, gibljivi deli: oči in usta, prve šablone.

Prostor - konglomerat

DOBA ATRIBUTOV – DODATKI (4. Leta)

Otrok opazuje natančneje, postaja zahtevnejši, risbo človeka dopolnjuje, zanimajo ga atributi (dodatki, podrobnosti). Pojavi se neomejeno število prstov, velika prsta z ograjo zob, doda več neenakih ušes, naznači pričesko. Niza gumbe, z njimi nadaljuje še kar po zraku – avtomatizem. Ne riše vseh dodatkov, nekatere izpušča. Z občutkom za ritem in vrtenje bogati svoj likovni izraz. Nekatere ploskve otrok pri 4. Letih že poskuša pobarvati (glavo, trup, del obleke...).

RAZLIKOVANJE SPOLA (5.let)

Otrok opazi, da so si ljudje med seboj različni, posreči se mu narisati očeta in mater. Upošteva razlike v oblačenju in pričeskah, pomaha si z značilnimi dodatki – pipa, brki, klobuk, metla...ti predmeti so prilepljeni, postavljeni ob figuro. Pogosto nariše človeka golega in ga nato obleče, prejšnja risba ga ne moti, je ne briše. Figure so prozorne, skozi obliko vidimo noge, trup – RENTGENSKA SLIKA . pozorno nariše tudi druge motive, hišo riše od zunaj in hkrati dogajanje v njej – TRANSPARENTNOST. Razlikuje ljudi in jih komponira v medsebojne situacije – likovne odnose.

POJAV PROFILA IN ŽIVALI (5 in 6 let)

Otroka zanimajo živali, se istoveti z njimi, riše jih v profilu, glave obrača v EN FACE. Živali so si med seboj podobne: število no ne ustreza resnici, nemogoče je prepoznati žival. Človeško figuro zasuka v profil postopoma: glava, noge, roke, telo. Figure so okorne, napake so izraz značilnosti in prisotnosti otroške risbe. Zaznava in na slikovni površini izrazi prve prostorske orientacije.

GIBANJE (okoli 6.let)

Figure spravi v gibanje, roke in noge spravi v različne položaje, nagne telo. Ponavlja figure, se ne prekrivajo, sledijo ena drugi – FILMSKI NAČIN. Na figuri ponavlja roko, nogo, nakazuje gibanje, mnogo koles, vozila vozijo. Obogatene figure, živali, predmeti v gibanju, z občutkom za ravnotežje, na slikovni površini komponira, bogati barvni zaklad.

FAZA OTROŠKEGA REALIZMA (4 – 6 let)

Faza izražanja s sestavljenimi simboli (faza shem): od 4 do 6 let. Otrok risbe ne poimenuje, ji ne daje pomena, ne razmišlja ob akciji risanja. Risba najprej izzove predstavo, kasneje riše premišljeno.

1. Faza: likovna aktivnost – likovno delo – miselne operacije
2. Faza: miselne operacije – likovna aktivnost – likovno delo

Deli sestavljajo celoto. Simboli predstavljajo komunikacijo s samim sabo. Ob vizualni reprezentaciji, so dodani simboli nevizualnih obeležij (hitenje, skakanje,

zvok). Govorimo o perceptivnem egocentizmu, kjer predmeti obstajajo sami po sebi. Figure postajajo pokončne, ne lebdiijo v zraku, pojavi se linija neba in tal.

Transparentnost, razstavljeni prostor. Z barvo še vedno riše, brez upoštevanja lokalne barve. človek dobiva telo, roke in noge... prostor: 4 in 5 let - rob papirja označuje talno črto ali pa prestavlja tla narisana linija, 5 in 6 let - zvrčanje oblik.